

Онуфриенко Елена. Творчество Леси Украинки как факт биографии.

В предлагаемой статье автор обращается к проблеме изучения и формирования научной биографии писателя в ситуации *fin de scecle* в культуротворческом контексте, когда творчество модерного автора становится житнетворчеством, фактом биографии, когда собственная жизнь становится духовным поиском путей влияния искусства на реалии национальной жизни, когда существует взаимосвязь личной жизни и творчества с эпохой, где трудно определить, что есть первичным в двуединой связи: писатель, который формируется историко-культурным контекстом, эпохой, или эпоха, которую формирует писатель, что своим творчеством утверждает новое мироощущение, новые мировоззренческие основы.

Ключевые слова: научная биография, биографический метод, биографика, модернизм, национальная идентичность, концепты творчества, герменевтика, философская антропология, экзистенциализм, биографическое сознание эпохи.

Onufriienko Olena. Lesia Ukrainka Creative Work as a Fact of Biography.

This article is devoted to the formation of the scientific biography of the artist, in a situation of *fin de siècle* in the culture and creation aspects, when personal life becomes a spiritual search for ways to influence of art on the realities of national life, when the relationship of one's life and work, with epoch exists, when it is difficult to determine what is primary in dual connection: artist, which was formed by the historical and cultural context, by the epoch, or the epoch which was formed by the artist, who asserts a new attitude, other beingness and new worldviews through his creativity.

Key words: curriculum vitae, biographical method, biography, neoromanticism, modernism, national identity, concepts of creativity, hermeneutics, philosophical anthropology, existentialism, biographical consciousness of era.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2016 р.

УДК 821.161.2-6

Ярослав Поліщук

**ТВОРЧИСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК ПРОГРАМА
КУЛЬТУРНОГО НОМАДИЗМУ: ПОГЛЯД ІЗ ХХІ СТ.**

У статті розглянуто творчість видатної української письменниці Лесі Українки як проект культурного номадизму. Свого часу це був виклик традиції, адже українська література ХІХ ст. розвивалася в рідній патріархальній культурі й виконувала головну охоронну функцію, що цілком зрозуміло в

умовах імперського домінування. Натомість Леся Українка радикально змінює формулу національної культури, пов'язуючи її не з вірністю консервативній традиції, не з апологією дому та «своєї правди», а з освоєнням загального культурного досвіду, з умовним мандруванням культурно-цивілізаційними світами, які вона своєрідно приміряє до образу українського буття. Така творчість сприяла й надалі сприяє модернізації української культури, її здатності до сприйняття та екстраполювання себе в колі давніх та різноманітних культур.

Ключові слова: творчість, образ, культурний номадизм, традиція, національна культура, культурний досвід.

Так зазвичай складається доля літературної класики, що вона, утілюючи певні ознаки національної самосвідомості, рівночасно стає чинником кристалізації тієї-таки свідомості. Класика так само відображає національно-культурні пріоритети, як і формує їх, причому нелегко визначити, яка із цих функцій домінує, яка з них важливіша в конкретних соціально-історичних обставинах. Стаючи частиною літературного канону, художній твір тим самим набуває певних універсальних ознак. З одного боку, він не втрачає апріорної здатності до множинних прочитань, які розгортаються в часовій перспективі, з іншого – тяжіє до певних пріоритетів, що визначаються актуальними завданнями культури.

Варто пам'ятати про цю властивість канону – скеровувати, мотивувати, мобілізувати читача. Адже «канон здатний сприяти культурному й суспільному перетворенню соціуму, оскільки він допомагає творити для його членів спільний горизонт знань, уявлень і переживань, поза який вирушають у пошуках нового» [10, с. 8]. У цій ролі літературні твори або творчість класиків із бігом часу стають стійкими чинниками, що визначають розвиток суспільства, його культурну самобутність. Класика – це також виклик установленим нормам, спонука розширювати їхні межі. Перечитуючи класиків, по-новому переформатовуємо канон і прагнемо його актуалізувати.

Місце Лесі Українки в каноні класичної української літератури цілком визначене й не випадкове. Фактично ця постать завершує класичний тріумвірат авторитетів – Шевченко, Франко, Леся Українка [3, с. 575]. При цьому, однак, її не звикли трактувати рівновеликою з двома попередниками. Чи то через гендерну ідентичність, чи то з причин біографічного характеру (стереотип хворобливої, «слабосилої» дівчини), чи то через деяку відчуженість її творів, що переважно не піддаються спрощено-патріотичному прочитанню, чи то через

інтелектуальну ускладненість, яка робить їх герметичними й віддаляє від перспективи масового успіху. Про несправедливість такого погляду вже йшлося не раз, про нього послідовно говорили від 90-х років ХХ ст. Віра Агеєва, Григорій Грабович, Оксана Забужко та ін. [1; 3; 5; 6].

Очевидно, передумовою нового прочитання Лесі Українки мають бути суспільні й культурні зміни, що їх зазнає українське суспільство останнього часу. Упродовж періоду незалежності можна завважити принаймні дві хвилі, що постулювали таке перечитування її творчості, – 1990-х та 2000-х рр. Перша позначена спробою дати постмодерне трактування класики й засвідчена працями С. Павличко, В. Агеєвої, Т. Гундорової та ін. (1997–2002). Друга ж, що хронологічно припадає на 2007–2016 рр., виходила з потреби віднайти нові смисли у творах Лесі Українки, які ґрунтуються на засвоєнні попереднього досвіду, тобто сприйняття Лесі Українки як модерністки й у контексті українського та європейського модернізму. Рішучим стимулом до її розвитку стала поява новаторської монографії-есе Оксани Забужко [6]. Хоча далеко не всі ідеї, які висловила ця авторка, виявилися прийнятними для дослідників нової хвилі, проте її своєрідний пафос відкриття письменниці, зокрема прихованих граней її пошати в умовах новітньої епохи й емансипованого українського соціуму, був справді продуктивним та натхненним для перечитування творів класика нашої літератури.

Отож, означено два шляхи реінтерпретації творчості Лесі Українки. В основі першого – нова міфологізація авторки «Лісової пісні», яку О. Забужко вважає жіночою іпостассю єресіарха з гностичним світоглядом та безумовним пророчим даром; тому і творчість слід розуміти як комплекс знаків-символів, часто прихованих, таких, що потребують герменевтичної інтерпретації (О. Забужко, Л. Скупейко). У межах другого домінує структуралістська потреба впорядкування; його забезпечують праці С. Кочерги [7], М. Моклиці [9], Г. Левченко [8] та ін. Недаремно в основі цього підходу лежить структуральний метод: він дає змогу органічно вписувати твори Лесі Українки в систему універсальних культурних смислів, до того ж, виявляючи внутрішню різноманітність і системну єдність цих смислів на рівні окремих текстів. Обидва підходи цілком доречні й продуктивні, і їх, безумовно, слід розвивати. Проте несправедливо було б ними обмежитися.

Слід також шукати нові ідеї і дослідницькі опції, які були б придатними для сучасної інтерпретації творчості Лесі Українки. Саме із цієї несподіваної (і також трохи крамольної чи провокативної) перспективи спробуємо подивитися на творчий спадок класика очима людини ХХІ ст. Як відомо, наш час – це епоха змінних і множинних ідентичностей, на відміну від класичного ХІХ чи посткласичного ХХ ст. Культурний простір, у якому живемо, є категорією динамічною. Традиційне уявлення про простір як статичну даність застаріло, нині його розуміють не як нейтральне тло, а як чинник, що формує та обумовлює культуру [13, с. 12]. Це відображено в сучасних практиках літератури та мистецтва, але також співвідносно з актуальними теоріями, що набувають поширення в гуманітарних науках. Нове розуміння простору передбачає ідентифікацію практик локування (1), ситуювання (2) або ж дислокації (3), тобто пропонує радикальні зміни на рівні предмета дослідження, яким стає просторовий чинник у його динамічному вияві. Набуває значення також нова концепція мистецького суб'єкта – *homo localis* або номади, що осягає культурний простір, – різноманітні локальні ідентичності та їхню екзотику.

З одного боку, культурний простір спирається на безумовні артефакти, а літературна класика належить до них передусім, з іншого – цей простір виявляється дуже делікатною тканиною, що підлягає змінам та переформатуванню, він є сферою взаємовпливів і взаємопроникнення різних культурних елементів. Особливе місце Лесі Українки, власне, тим і визначається, що її творчість – вдалий приклад культурної відкритості, і в цій ролі вона цілком відповідає духові часу, щоб її перечитати з позицій номадизму та геопоетики. Адже, як мало хто з українських класиків, ця письменниця втілила ідею культурного простору в трьох його базових розуміннях:

1) як скарбниці й музею культури минулих часів, культурної спадщини;

2) як форманта сучасної ідентичності;

3) як потенційного ключа до пізнання й адаптації розмаїтих культурних впливів та модифікацій.

Із цього погляду літературний проект Лесі Українки унікальний. Він не має прецедентів не тільки в межах її доби, а й у новітній українській культурі загалом. Наприкінці ХІХ та на початку ХХ ст., тобто в епоху Лесі Українки, художня література була великою мірою заангажована в прагматичні завдання націєтворення й зосереджувала

увагу на внутрішній самоорганізації національного життя, ігноруючи широкі інтелектуальні контексти цього явища. Варто, однак, зауважити, що художні тексти письменниці не є тільки звичайними прикладами, що ілюструють теоретичні ідеї геопоетики, а отже мають бути трактовані спрощено й інструментально. Навпаки, вони легітимізують такі ідеї в українській культурі, дають для них надійне опертя, підсилюють інтелектуальною новизною та оригінальністю.

Щоб наблизити контекст геопоетики, у якому розглядаємо тут творчість української письменниці, слід означити бодай два базові поняття цієї теорії. Перше з них, інтелектуальний *номадизм* (як варіант уживаємо далі – культурний номадизм) упровадив відомий поет, філософ та мандрівник Кеннет Вайт (Kenneth White, 1936), автор трансдисциплінарної концепції геопоетики [15]. Номада, за К. Вайтом, – це «той, хто почувається обмеженим кордонами та ідентифікаціями, які йому пропонують (...). Він знає, що всі культури фрагментарні й через те мандрує від однієї до іншої» [16, с. 7]. Безумовно, під кордонами тут слід розуміти не тільки територіальні демаркаційні лінії, а й інші обмеження для пізнання та діяльності людини. Сам К. Вайт перебуває в постійному пошуку, спрямованому на знесення бар'єрів та обмежень, а квінтесенцією свого пошуку вважає органічну поезію, що включає в себе елементи прози та філософії [16, с. 41]. Геопоетика, будучи в основі своїй проектом номадичним, «вчиняє акт трансгресії – передусім поміж поезією та філософією й наукою, поміж творчістю й досвідом світу, а врешті й поміж різними культурами. Адже ми свідомі того, що кожна культура має частковий, аспектний характер. Через те в міру цілісний погляд, “живий синтез”, як говорить К. Вайт, «можна досягнути тільки через чергову трансгресію й метизацію. У цьому проекті не йдеться про пошук ідентичності з іншими культурами, але радше про дещо невизначене “поширення екзистенції”, гру енергії» [14, с. 66]. Якщо проектувати ідею «живого синтезу» на минуле, то в ньому передусім слід поцінувати творчість таких авторів, як Леся Українка – із широким осяганням культурних смислів, витворених у різні часи різними народами.

Художня література – це середовище, яке творить *уявну географію*. Наші уявлення про планету, а також материки й окремі регіони великою мірою складаються саме з художніх образів, які також означають історичну мапу світу. Сучасна революція уяви [14, с. 206],

що стала можливою завдяки технологічному виготовленню образів (це найкраще можна проілюструвати продукцією комп'ютерних ігор, у яких докладно імітують епохи, реалії, постаті культурних героїв), спонукає по-новому оцінити важливість мистецьких образів, що стали підвалиною культурної свідомості та продовжують її формувати сьогодні. Світ у ХХІ ст. став дуже динамічним, однак не технологічні новації, на переконання К. Вайта, визначають його сутність. Найважливішим завданням сучасності поет і вчений вважає потребу перечитувати європейський культурний спадок [16, с. 74]. Це необхідна умова, аби забезпечити людству перспективу майбутнього.

Отож, з позицій геопоетики Леся Українка – саме той автор, який не тільки репрезентує певні форми культури, а й активно їх змінює, причому долаючи межі й бар'єри, проникаючи вглиб або освоюючи узмежжя, шукаючи синтезу. Якщо Тарас Шевченко й Іван Франко (а також інші письменники ХІХ ст.) зосереджували свої творчі інтенції навколо творення національної культури, її властивих меж (географічних, ментальних, історичних), що відділяли б від культур сусідів, то Леся Українка стала письменницею, яка принципово такі межі долала й розсувала. У цьому унікальність її постаті, але також і джерело нерозуміння та непопулярності, позаяк «ціла її творчість стала без перебільшення великою культурною драмою, граною впродовж майже всього наступного століття при воістину “гучній тиші” (*un silence sonore*) порожнього залу» [6, с. 609], – завважила О. Забужко.

В епоху Лесі Українки постать фланера, утверджена майстрами французького символізму, стала символічним утіленням ситуації суспільно-культурного переходу і своєрідною проекцією реалій ХХ ст. З. Бауман у цьому зв'язку писав, що фланер, бродяга, турист, гравець – то символічні вираження сутності людини постмодерну [2]. Цілком логічно, що й українська письменниця віддала їм належну данину, щоправда, з виразними індивідуальними акцентами. Її більше приваблює не блукач і баніт (хоча й такі постаті трапляються, як-от Дон-Жуан), а паломник, тобто подорожній, що свідомий власної мети і сприймає дорогу як морально-етичний вибір.

У цьому виявилась цілеспрямованість самої письменниці, що шукала натхнення в далеких світах. Сама Леся Українка мала велику схильність до мандрювання: коли б не фізичні недуги, що обмежували її пересування, вона напевно здолала б величезні дороги, про які

мріяла ще з дитинства («На шлях я вийшла ранньою весною...»). Проте навіть за умови обмежених фізичних можливостей поетка вдавалася до мандрів, причому часто це були мандри уявні, коли вона мобілізувала власну художню уяву. Драматичні життєві обставини не змінили цієї настанови, тільки загострили її. Так, у найскладніший для себе період, невдовзі після смерті С. Мержинського, Леся Українка зізнається в листі до Ольги Кобилянської: «Се дивно: я втомлена і розбита, а проте щось мене жене в світ, кудись так, де я ще не була ніколи, далі, далі, все далі...» [12, XI, с. 532].

Творчість так само виявилася її дивовижною мандрівкою у світ. Багатьох сучасників дивувало, що Леся Українка від ранніх віршів до останніх драм ніколи не зосереджувалася суто на українських реаліях, а прагнула якнайширших культурних контекстів. Її творчість, на відміну від більшості сучасників, має відцентровий, а не доцентровий характер, характеризується освоєнням чужого культурного простору, інтенцією до його органічної адаптації в рідній літературі. Світові теми, сюжети, образи, до яких найчастіше сягала поетка, не тільки не були для неї чужими й далекими; вони сприймалися як питомі знаки, що їх належить повернути до активного обігу, визволяючи із забутих пам'яток та переносячи в сучасні реалії. Про це досить переконливо свідчать спогади. Скажімо, Климент Квітка так розмірковував про своєрідність підходу письменниці до творення в рамках культурного досвіду людства: «...Їй завжди було легко писати в тих образах, бо форми життя того часу завжди були їй неначе близькі і її уява все в них оберталася. Не раз казала, що як писати з якої історичної епохи, то треба її добре простудіювати по джерелах, а потім забути, і аж тоді почати писати що з того життя» [11, с. 234]. Лесин рецепт (простудіювати джерела, а потім забути) добре відображає властивий метод: уважно вивчаючи документи епохи, мобілізувати також художню уяву (яку вона мала надзвичайно потужну, «надлюдську імагінацію», за Д. Донцовим), і допіру шляхом такого синтезу творити власні версії літературних сюжетів. Тільки за такої умови можна було почуватись у різних культурних епохах і темах вільно, як «в себе дома» [11, с. 239].

З іншого боку, подібне долання культурних меж наперед приречене на поразку, бо воно ніколи не може досягнути повного результату через обмеженість зусиль конкретного творця чи обмеженість його часу й досвіду. Якщо метафору дороги цілком доречно застосувати

щодо творчої еволюції Лесі Українки, то треба застерегти, що ця дорога незавершена, обірвана, уривчаста. Більше того, вона скидається на утопічну мандрівку, яку Т. Гундорова називає «словесною утопією» [5, с. 423]. Цей образ, до речі, відповідає духові творчості Лесі Українки, оскільки самою ж нею був ужитий щодо магістрального жанру літератури минулого в статті «Утопія в белетристиці» (1906). Письменниця зображувала тут художню літературу як утопічний у свій основі рух, який, проте, виражав прагнення людства до істини та гармонії. Вона також гостро відчувала потребу доглибної трансформації утопії у свій час, що ставив на порядок денний якісне переосмислення культурного досвіду, подібним чином, як і на початку ХХІ ст., у добу новітньої революції уяви:

«Ми перебуваємо добу основного оновлення світогляду, а нове розуміння світової системи конечно приводить до нової моралі та психології. Ми виходимо з періоду релігійного і вступаємо в період науковий, хоч і блукаємо ще навколо правди при димних світочах гіпотез, а магічні слова ще й досі керують нами. Хоч релігійність «випарувалася» з нашого життя, але сума справедливості, добрості, громадської сумлінності все більшає, бо такий, видко, закон розвитку людськості, тільки ми не знаємо ще формули сього закону. (...) Ми зрозуміли, що нас оточує жива загадка, а не абстрактне божество індусів чи євреїв, і ми шукаємо відгадки в самому житті, а не в теологічних чи в логічних роздумуваннях (...). Ми готуємо шлях новій істоті. Ми закладаємо підвалини нової моралі, що має охопити інтереси не тільки ближнього, але й дальнього, має утворити гармонію не тільки людського, але й всесвітнього життя» [12, VIII, с. 190–191].

Творчість Лесі Українки – не тільки цікава пропозиція для дослідження в геопоетикальному ключі. Вона не являє собою випадковий набір знаків, смислів і символів, що апелюють до культурної історії людства, зате може бути аплікована як своєрідна мапа культурного номадизму в новітню епоху. Це авторська, індивідуальна у своїй основі, уявна географія, а проте така, що обіймає стратегічні пласти світової культури – і в діахронному (грецьке, римське, західноєвропейське середньовіччя, цивілізації юдейського й арабського Сходу тощо), і в синхронному (філософія й релігія як форми вищої культури, висока література, а також масова культура та культура повсякдення) їхньому розрізі.

Якщо врахувати статус літературної класики, закріпленої за творами Лесі Українки, то переконаємося, що ця своєрідна географія творчої уяви апелює до моделювання новітньої української ідентичності – незагумінкової, широкої та відкритої до світу. За такого погляду можна побачити у творчості авторки «Лісової пісні» програму українського номадизму, причому сформульовану задовго до того, коли цей номадизм був означений як дослідницька опція та завдання для аналізу. Невластивість, енігматичність і несвоєчасність Лесиної номадичної програми призвели до того, що тривалий час її відчитували фальшиво та спрощено, убачаючи в ній тільки спорадичні відгуки на світові теми й образи. Лишень у ХХІ ст. можемо оцінити масштаб і глибину цієї унікальної програми. Адже сьогодні ставить на порядок денний уміння українців швидко змінюватися, а не консервувати власну ідентичність через страх перед зовнішніми загрозами. Дилему національності та модерності українське суспільство знову сприймає з підвищеною гостротою. «Ми повинні перенести увагу з першої частини на другу: з ідентичностей на цінності. Бо власне цінності – те, у що ми віримо і що мотивує нашу поведінку, – визначають, чого ми можемо насправді досягти і відповідно успіх чи невдачу модернізаційного проекту», – стверджує Я. Грицак [4, с. 315].

І окремі ідеї, й ідеологія культурного номадизму загалом, який утілила у своїх творах Леся Українка, далеко вийшли поза береги затребування українського суспільства її часу, вони стали маркерами його поступу й еволюції на багато поколінь уперед, включно з осягненням статусу незалежності й самодостатності, який є сенсом сучасного стану нашого соціуму. На той час це був гострий виклик традиції, адже українська література ХІХ ст. розвивалася в річищі патріархальної культури й виконувала головно охоронну функцію, що цілком зрозуміло в умовах колоніального існування. Натомість Леся Українка радикально змінює формулу національної культури, пов'язуючи її не з вірністю консервативній традиції, не з апологією дому та «своєї правди», а з освоєнням загального культурного досвіду, з умовним мандруванням культурно-цивілізаційними світами, які вона своєрідно приміряє до стану українського буття. Така творчість сприяла й надалі сприяє модернізації культури, її здатності до сприйняття та екстраполювання себе в колі взаємовпливів та взаємопроникнень. Вона, зрештою, розмиває межі самого поняття колективної ідентичності, пропонуючи нові й нові виміри самоідентифікації героя у світі.

Джерела та література

1. Агеєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації : монографія / В. Агеєва. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2000. – 264 с.
2. Бауман З. От паломника к туристу [Электронный ресурс] / З. Бауман. – Режим доступа : <http://jour.isras.ru/index.php/socjour/article/viewFile/218/219>
3. Грабович Г. «Кобзар», «Каменярь» та «Дочка Прометея»: українські літературознавчі парадигми та їх підтексти / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури (дослідження, есеї, полеміка) / Г. Грабович. – К. : Критика. 2003. – С. 575–589.
4. Грицак Я. Страсті за націоналізмом. Стара історія на новий лад / Я. Грицак. – К. : Критика, 2011. – 376 с.
5. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму / Т. Гундорова. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Критика, 2009. – 448 с.
6. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – 2-ге вид., випр. – К. : Факт, 2007. – 640 с. – (Сер. «Висока полиця»).
7. Кочерга С. Культурософія Лесі Українки. Семіотичний аналіз текстів : монографія / С. Кочерга. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 656 с.
8. Левченко Г. Міф проти історії: Семіосфера лірики Лесі Українки : монографія / Г. Левченко. – К. : Академвидав, 2013. – 332 с. – (Сер. «Монограф»).
9. Моклиця М. Естетика Лесі Українки (контекст європейського модернізму) : монографія / М. Моклиця. – Луцьк : Вид-во ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. – 242 с.
10. Павлишин М. Ольга Кобилянська: прочитання / М. Павлишин. – Х. : Акта, 2008. – 358 с.
11. Спогади про Лесю Українку / упорядкув., вступ. ст. і прим. А. Костенка. – Вид. 2-ге, допов. – К. : Дніпро, 1971. – 484 с.
12. Українка Леся. Зібрання творів. У 12 т. / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1975–1979.
13. Rybicka E. Literatura, geografia: wspólne terytoria / E. Rybicka // Od poetyki przestrzeni do geopoetyki / pod red. E. Konończuk i E. Sidoruk. – Białystok : Wyd. Un-tu w Białymstoku, 2012. – S. 11–25.
14. Rybicka E. Geopoetyka. Przestrzeń i miejsce we współczesnych teoriach i praktykach literackich / E. Rybicka. – Kraków : Universitas, 2014. – 474 s.
15. White K. Geopoetics [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.kennethwhite.org/geopoetique/>
16. White K. Poeta kosmograf / K. White ; przeł. K. Brakoniecki. – Olsztyn : Centrum Polsko-Francuskie Cotes d'Armor. – Warmia i Mazury, 2010. – 204 s.

References

1. Aheieva, V. 2000. *Poetesa zlamu stolit. Tvorchist Lesi Ukrainky v postmodernii interpretatsii* [Poet of the Turn of Centuries. Lesia Ukrainka's creativity in postmodern interpretation]. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).

2. Bauman, Zigmunt. *Ot palomnika k turistu* [From Pilgrim to Tourist]. Available at: <http://jour.isras.ru/index.php/socjour/article/viewFile/218/219> (in Russian).
3. Hrabovych, H. 2003. “«Kobzar», «Kameniar» ta «Dochka Prometeia»: ukrayinski literaturoznavchi paradyhmy ta ikh pidteksty” [*Kobzar, Kameniar and Prometei’s Daughter: Ukrainian Literature Paradigms and their subtexts*]. In *Do istorii ukrainskoi literatury (Doslidzhennia, esei, polemika)*, edited by H. Hrabovych, 575–589. Kyiv: Krytyka (in Ukrainian).
4. Hrytsak, Yaroslav. 2011. *Strasti za natsionalizmom. Stara istoriia na novyi lad* [Passions Around Nationalism. Old History in a New Manner]. Kyiv: Krytyka (in Ukrainian).
5. Hundorova, T. 2009. *ProYavlennia Slova. Dyskursiia rannioho ukrainskoho modernizmu* [Word Manifestation. Discursion of the Early Ukrainian Modernism]. Kyiv: Krytyka (in Ukrainian).
6. Zabuzhko, O. 2007. *Notre Dame d’Ukraine: Ukrainka v konflikti mifolohii* [Notre Dame d’Ukraine: Ukrainka in the Mythology Conflict]. Kyiv: Fakt (in Ukrainian).
7. Kocherha, S. 2010. *Kulturosofiia Lesi Ukrainky. Semiotychnyi analiz tekstiv* [Culturosofia of Lesia Ukrainka. Semiothical analysis of the texts : monography]. Lutsk: Tverdunia (in Ukrainian).
8. Levchenko, H. 2007. *Mif proty istorii: Semiosfera liryky Lesi Ukrainky* [Myth Against History: Semiosphere of Lesia Ukrainka’s lyric: monography]. Kyiv: Akademvydav (in Ukrainian).
9. Moklytsya, M. 2011. *Estetyka Lesi Ukrainky (kontekst yevropeyskoho modernizmu)* [Lesia Ukrainka’s Esthetic (Context of European Modernism) : monography]. Lutsk (in Ukrainian).
10. Pavlyshyn, Marko. 2008. *Olha Kobylanska: prochyttannia* [Olga Kobylanska: reading]. Kharkiv: Akta (in Ukrainian).
11. Kostenko, A., ed. 1971. *Spohady pro Lesiu Ukrainku* [Memories About Lesia Ukrainka]. Kyiv: Dnipro (in Ukrainian).
12. Ukrainka, Lesia. 1975–1979. *Zibrannia tvoriv u 12 tomakh* [Collected works in 12 volumes]. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
13. Rybicka, E. *Literatura, geografia: wspólnie terytoria* [Literature, geography: common territory] // In: *Od poetyki przestrzeni do geopoetyki* [From Poetic of Space to Geopoetic]; pod red. E. Konończuk i E. Sidoruk. Białystok, 2012, p. 11–25 (in Polish).
14. Rybicka, E. 2014. *Geopoetyka. Przestrzeń i miejsce we współczesnych teoriach i praktykach literackich* [Geopoetic. Space and Place in Modern Theories and Literature Practice]. Kraków (in Polish).
15. White, Kenneth. *Geopoetics*. Available at: <http://www.kennethwhite.org/geopoetique/> (in English).
16. White, Kenneth. 2010. *Poeta kosmograf* [Le Poète Cosmographe]. Olsztyn: Centrum Polsko-Francuskie Cotes d’Armor – Warmia i Mazury (in Polish).

Полищук Ярослав. Творчество Лесі України как программа культурного номадизма: взгляд с XXI ст. В данной статье рассматривается творчество выдающейся украинской писательницы Лесі України как проект

культурного номадизма. В свое время это был вызов традиции, так как украинская литература XIX ст. развивалась в русле патриархальной культуры и выполняла, главным образом, охранную функцию, что вполне понятно в условиях имперского превосходства. Леся Украинка радикальным образом изменяет формулу национальной культуры, связывая ее не с верностью консервативной традиции, не с апологией дома и «своей правды», а с освоением общего культурного опыта, с условным путешествием через культурно-цивилизационные миры, которые она своеобразно примеряет к образу украинского бытия. Такое творчество содействовало и далее содействует модернизации украинской культуры, ее способности к восприятию и экстраполяции себя в кругу древних и разнообразных культур.

Ключевые слова: творчество, образ, культурный номадизм, традиция, национальная культура, культурный опыт.

Polishchuk Yaroslav. Lesia Ukrainka's Creativity as a Program of Cultural Nomadism: View from the XXI Century. In the article there is researched the work of prominent Ukrainian writer Lesia Ukrainka. The author tries to represent it from the point of view of new methodology – as a project of cultural nomadism. According to that time such kind of creating became a challenge to tradition, because Ukrainian literature in XIXth century, developed mainly in the context of the patriarchal culture and was perceived as function of security of the tradition. Such position was the result of the influence of imperial domination. Lesia Ukrainka radically changes understanding of national culture, showing it not as conservative tradition with an apology of your own home and your own truth, but as development of shared cultural experience with conditional journey through cultural and civilizational world, which she originally used to the reopening of the culture of Ukraine. Such work modernized the cultural consciousness and culture at all and still to do it nowadays.

Key words: literature, image, cultural nomadism, tradition, national culture, cultural experience.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2016 р.

УДК 82.6 (477) Леся Українка П–89

Валерія Пустовіт

«МОЯ СПРАВЖНЯ “30-ЛІТНЯ” ВІЙНА» (МЕДИЧНА ТЕМА В ЕПІСТОЛЯРНОМУ ДИСКУРСІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ)

У статті досліджено медичний дискурс епістолярної спадщини Лесі Українки. Простежено специфіку перебігу хвороби, її діагностування й особливості лікування в той час. Поряд із фізичним станом описано й моральний стан